

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2016

**DRAMATIESE KUNSTE
MEMORANDUM**

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 39 bladsye.

AFDELING A: TWINTIGSTE EEUSE TEATERBEWEGINGS**VRAAG 1: TWINTIGSTE EEUSE TEATERBEWEGINGS**

Gebruik die volgende rubriek en notas om die kandidaat se respons te assesser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	27–30	Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk.
Verdienselike prestasie	24–26	Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	21–23	Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stellings.
Voldoende prestasie	18–20	Struktuur nie altyd logies nie. Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	15–17	Nie altyd georganiseerd of logies nie. Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	11–14	Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–10	Onsamenhangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. Irrelevant. Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

Die volgende dien slegs as 'n voorbeeld:

EPIESE TEATER

Sosio-politiese konteks

Epiese teater het ontstaan as gevolg van 'n opstand teen realisme. Bertolt Brecht was 'n mediese assistent tydens die Eerste Wêreldoorlog en hy het die slagting en brutaliteit van die oorlog op 'n daaglikse basis ervaar. Dit was traumaties vir Brecht en daarom was hy gekant teen die politieke kragte wat talle lewens opgeoffer het. Hy het geglo dat hulle dit net vir kapitalistiese ekonomiese gewin toegelaat het en daarom was hy 'n uitgesproke pasifis. Brecht is ook deur Karl Marx beïnvloed. Marxisme het Brecht 'n wetenskaplike uitkyk op die wêreld en sterk politieke oortuigings gebied. Hy is ook deur Piscator en Ekspressionisme beïnvloed.

Intrige

Epiese Teater is gestruktureer as 'n montage van onafhanklike insidente wat Brecht geglo het teenstrydighede in so 'n manier kan konnekteer dat dit mense tot nuwe erkennings en begrippe kan "skok". Elke toneel het 'n geskrewe subtitel wat slegs verwyder word wanneer dit deur 'n nuwe een vervang word met die begin van 'n volgende toneel. Dit was om die gehoor krities en oplettend te hou, deur oor-emosionele sentiment en empatie te ontmoedig. Die episodes was voltooid in hulself en het net 'n deel van die geheel weerspieël. Die episodes is verbind deur die tema, waarvoor Brecht se gehore moes konfronteer, bepeins, debatteer en besin. Die gehoor moet vergelykings tussen die verlede en die hede maak.

Karaktereienskappe van Epiese teater

In die beskrywing van sy ideale teater, gebruik Brecht spesifieke terme:

Brecht het sy toneelstuk -epies- genoem omdat hulle epiese gedigte op baie maniere weerspieël het:

1. Hulle het afgewissel tussen dialoog en vertelling
2. Hulle verander vrylik plek en tyd
3. Sommige tonele word gewys en ander net vertel
4. Hulle kan groot gedeeltes van tyd in 'n enkele sin oorbrug.
5. Epiese teater poog om sy uiteindelijke effek buite die teater te hê. Deur die toeskouer te laat dink en aan te hits om die nodige sosiale hervorming te bewerkstellig.

Brecht het ook van die term vervreemding gebruik gemaak. Brecht se oorspronklike woord was "Verfremdungseffekt" wat beteken om te vervreem. Sy doel was om die aksie op die verhoog "vreemd" of "eenkant" van die gehoor te maak. Hy het geglo dat verskillende maniere gebruik kan word om dinge vreemd te maak. Hy sou die gehoor se aandag doelbewus om die onrealistiese aard van die werk vestig, eerder as om die gehoor van die toneelstuk se realiteit te probeer oortuig. Die gehoor moet nooit toegelaat word om wat op die verhoog gebeur, met die werklikheid te verwar nie. Die toneelstuk moet aan gedink word as 'n kommentaar op die lewe, iets waarna gekyk word en krities beoordeel moet word. Liedjies, verhalende tekste, verfilmde gedeeltes, musiek en dekor is 'n paar van die toestelle wat deur Brecht gebruik word om die gehoor te vervreem.

Sulke toestelle verhoed dat 'n produksie die publiek in 'n gevoel van sekuriteit en tydloosheid laat, maar wakker hul oordeel aan om sosiale bewussyn in hulle te wek.

Brecht het ook gebruik gemaak van Historifikasie.

Dit beteken die gebruik van materiaal uit ander tye en plekke. Brecht het geglo dat die dramaturg die verlede moet beklemtoon en nie historiese materiaal op 'n moderne manier moet aanbied nie. Hy moet probeer om die gevoel in die toeskouer te wek dat indien hy onder dieselfde omstandighede geleef het, hy positief sou optree. Dat hy dinge anders sou doen. Die gehoor moet dan sien dat, aangesien dinge anders gedoen kan word, dit moontlik is om die gewenste sosiale verandering in die huide ook te bewerkstellig. Deur die gebruik van die historifikasie tegniek het Brecht geglo dat hy die gehoor van 'n passiewe mens na 'n aktiewe een kan verander.

Kostuums

Die kostuums kan baie gemaklik wees. Die kostuums wat die akteur dra kan dalk nie by die karakter wat hulle uitbeeld, pas nie.

Hulle het van maskers gebruik gemaak om die karakter se houding vir die akteur te skep. Dit sou vir die algemene karakters wees en nie vir die meer geronde/komplekse karakters nie.

Dekor

Die dekor het teen dié van realisme gegaan. Hulle verwerp die boks stel en sal waarskynlik 'n deur hê om deur te loop, maar nie mure of enigets wat dit 'n realistiese gevoel sal gee nie. Daar kan projeksies agter teen die muur wees om die toneel te beskryf en dit kan ons waarskynlik vertel wanneer en waar daardie spesifieke toneel plaasvind.

Die dekor was onrealisties en meer suggestief. Ligte sou ten aanskoue van die gehoor gelos word, toneel veranderinge sou ten aanskoue van die gehoor gedoen word en pype, steierwerk, ens. kan op die verhoog gelos word as 'n vervreemdingstegniek.

Temas

Temas is dikwels op politiek gebaseer. Brecht gebruik teater om sy siening van Marxisme te bevorder en dus verken hy die tema van kapitalisme in baie van sy toneelstukke. Omdat die oorlog ook grootliks vir Brecht beïnvloed het, is die tema van oorlog as die produk van 'n kapitalistiese stelsel, sowel as die gevolge van die oorlog ook duidelik in Brecht se toneelstukke.

Kandidate moet oor hierdie punte skryf om 'n omvattende opsomming van Epiese Teater as geheel te gee, asook relevante voorbeelde uit die drama wat hulle bestudeer het om hul verklarings te motiveer.

Dit is belangrik dat leerders albei aspekte van die vraag verstaan en beantwoord. Hulle moet die genre van die toneelstuk wat hulle bestudeer het as 'n geheel bespreek en na voorbeelde uit die teks verwys om hul antwoord te staaf. Hulle moet ook evalueer hoe dit die hoofkarakter se toneelspel beïnvloed. Indien die leerder NIE evalueringsvaardighede in die tweede gedeelte van die vraag toepas nie, kan volpunte NIE vir die vraag toegeken word nie.

TEATER VAN DIE ABSURDE

- Teater van die Absurde, soos dit heel gepas deur Martin Esslin in 1961 benoem is, gee vir die gehoor 'n eksistensialistiese blik op die buitewêreld en forseer die gehoor om hulle eie betekenis te bevraagteken in 'n wêreld waar daar skynbaar geen ware orde of betekenis is nie.
- Die onderliggende oortuiging van hierdie filosofie is dat niks 'n definitiewe, spesifieke of herkenbare bestaan het nie.
- Dit is eerder gegrond op die idee dat mense is wat hulle van hulself maak; hulle word gevorm deur hulle aksies en die keuses wat hulle deur hulle lewens maak.

Karakters

- Volgens die eksistensialiste bestaan karakters bloot in 'n droewige stand van sake eerder as om vaste karakters te wees. Mense is self ook niks nie. Mense, bewus van hulle menslike toestand, bestaan in 'n droewige wêreld sonder betekenis.
- Hulle is dus verlore, deurmekaar en al hulle aksies is dan waardeloos, sinloos, vergeefs en selfs absurd.
- Dramaturge soos Beckett en Ionesco het hierdie pessimistiese uitkyk op die mens se sukkelende bestaan gedeel.
- Absurdiste is dus gemoeid met die mens se soeke na betekenis en hulle pogings om sin te maak van hulle sinnelose posisie en om hulle hopelose situasie te aanvaar.
- Ons vind dus dat absurde drama 'n omgewing skep waar mense geïsoleer word.
- Hulle is naragtige karakters wat deur die lewe strompel omdat hulle nie weet wat anders om te doen nie.
- Die karakters bly dikwels bymekaar bloot omdat hulle te bang is om in so 'n onverstaanbare wêreld alleen te wees, bv. Estragon en Vladimir in *Afspraak met Godot*.
- Anders as realisme waar die karakters goed afgerond, vol ontwikkel en sielkundig oortuigend is, het die karakters in die Teater van die Absurde nie identiteit nie en is hulle vervelig, oninteressant en sonder diepte.
- Eerder as om goeie eienskappe te hê, is die karakters vol foute en omdat hulle nie goed afgerond is nie, bly hulle staties en toon geen ontwikkeling nie.
- Hulle kom afstootlik, pateties, miserabel en onbevoeg voor. Hulle is emosioneel leeg en is verteenwoordigers van die menslike toestand soos dit deur die Teater van die Absurde gedefinieer word.
- Die karakters is Absurde toneelstukke verteenwoordig die mensdom, eerder as om 'n poging te wees om 'n 'werklike' persoon op die verhoog te skep.
- Hulle eienskappe word oordryf en die situasies waarin hulle hulself bevind, word meer intens gemaak. Hulle het geen verlede nie en ons word geen aanduiding gegee van wat die toekoms mag inhou nie.
- Absurde dramaturge gebruik karakters om hulle standpunt oor die menslike toestand uit te beeld.
- Beckett se karakters toon 'n onderlinge afhanklikheid terwyl Ionesco se karakters as 'sosiale marionette' beskryf kan word.
- Die karakters word dikwels in pare of groepe voorgestel, soos die dubbel handelinge van Vaudeville of musieksaalkomediante.
- Absurde karakters verskyn dikwels in pare en stel 'n eenheid of aspekte van dieselfde persoon voor en is dus spieëlbeelde van mekaar.
- Die boemelaars in *Afspraak met Godot* is van mekaar afhanklik vir vertroosting, ondersteuning en bowenal betekenis. Hulle het mekaar nodig om te voorkom dat hulle

eensame en betekenislose lewens lei. Hulle voel genoodsaak om mekaar te verlaat maar ook terselfdertyd om bymekaar te bly.

- Hulle oorweeg dit om van mekaar af weg te gaan, maar doen dit nooit nie en hulle onvermoë om mekaar te verlaat is nog 'n aanduiding van die onsekerheid en frustrasie wat hulle voel terwyl hulle op 'n verduideliking vir hulle bestaan wag.
- As 'n gehoor kan ons net toekyk terwyl hulle dieselfde dinge doen en luister terwyl hulle dieselfde dinge sê en die feit aanvaar dat *Godot* dalk sal kom, of dalk nie.
- Soos hulle is ons vasgevang in 'n wêreld waar ons aksies ons oorlewing bepaal.

Taal en dialoog

- 'n Ander belangrike idee was dat mense nie bevoegde kommunikeerders is nie en doelbewus met mekaar skoor soek deur hulle dialoog om sodoende betekenis aan 'n betekenislose wêreld te gee.
- Taal dien dus as 'n versperring teen kommunikasie, wat die individu dan verder isoleer en spraak selfs meer nutteloos maak.
- Beckett bevraagteken die waarde van taal en glo dat taal die vermoë om te kommunikeer, verloor het.
- Ionesco wys dat pogings tot kommunikasie dikwels van clichés na betekenislose lettergrepe 'disintegreer'.
- In ooreenkoms met die eksistensialistiese idee dat mense geïsoleerd voel in 'n wrede wêreld, fokus Absurde dramaturge dikwels op die onvermoë van taal om die gaping tussen die karakters te oorbrug.
- Taal is onpersoonlik, outomaties en betekenisloos. Kommunikasie tussen karakters kan min wees, of karakters kan oor mekaar praat sonder om mekaar regtig te beïnvloed. Taal se funksie is dan om die onverwagte, die bizarre en die absurde voor te stel.
- Die volgende is voorbeelde van hoe taal in Absurde toneelstukke gebruik kan word:
 - Stilte is net so doeltreffend as kommunikasiemiddel as wat die gesproke woord is, byvoorbeeld in *Afspraak met Godot* waar daar lang pouses en stiltes is waarin niks gebeur nie.
 - Daar is betekenislose gesprekke en oppervlakkige kommentaar 'uit gewoonte' wat karakters dikwels uiter. Taal kan beskou word as 'n blote ontsnapping uit die verveligheid van die lewe of omdat die stilte onuithoudbaar word.
 - Nuwe woorde word geskep om mense se pogings om met mekaar te kommunikeer, uit te beeld. Maar die poging slaag nooit nie.
 - Banale alledaagse gesprekke word vermeng met literêre taal, dubbele betekenis, clichés, sleng en herhalings saam met poëtiese taal.
 - 'n Herhalende dialoogstyl word gebruik om die sikliese aard van die lewe te beklemtoon.

Temas wat algemeen in Teater van die Absurde-toneeltekste voorkom, ontbloom:

- Die ervaring van tydelikheid en verganklikheid (tyd)
- Die gevoel van die tragiese gesukkel om van mens se eie self bewus te word in die genadelose proses van vernuwing en vernietiging wat met verloop van tyd plaasvind (tyd).
- Die moeilike kommunikasie tussen mense (taal)
- Die nimmereindigende soeke na realiteit in 'n wêreld waarin alles onseker is en die grense tussen drome en wakker wees heeltyd skuif.
- Die tragiese aard van alle liefdesverhoudings en die selfmisleiding van vriendskap

- Die mens se angste voor totale betekenisloosheid en totale vormloosheid van die heelal en al die gebeure waaruit dit bestaan.
Die mens is alleen, verlore in 'n wêreld waarin God hom verlaat het.
- Wetenskap en rede is net illusies, die natuur het wraak geneem

POSTMODERNISME

- Dit is nie 'n genre wat op 'n sekere tydstip begin het nie
- Dit is 'n beweging wat in die middel-1980's ontstaan het.
- Ontwikkel uit die Absurde oogpunt.
- Verwerp die sekerheid van die Moderne Era.
- Bevat geen Groot Narratief of enkele waarheid waardeur die wêreld beskou kan word nie.
- Verwerp die idee dat daar 'n dominante stel oortuigings of 'n netjiese oplossing is

'Vernietig' die 'waarheid'.

- Verwelkom veelvuldige oogpunte, perspektiewe, realiteite
- Sluit in: Kuns, teater, argitektuur, musiek, films, literatuur, mode, TV en ander vorms van uitdrukking
- Leen uit 'n reeks verskillende style
- Verwerp die idee van 'Hoë Kuns' en 'Lae Kuns'
- Verwelkom Avant Garde-(toekomstgerigte denke/aktivistiese) eksperimentele teater
- Skryf nie 'n 'suiwerheid' in kuns voor nie
- Is teen Hoë Kuns gekant
- Bevat nie 'n vaste manier om kuns te skep nie
- Beweeg in die rigting van 'n meer subjektiewe opinie
- Beweer dat kultuur aan elke persoon behoort
- Dekonstrueer ('n manier om idees uitmekaar te haal en weer op 'n nuwe, onderbreekte en deurmekaar manier aanmekaar te las) idees, beelde en konstruksie/konsepte
- Weerspreek idees, beelde en konstruksie/konsepte
- Skryf nie 'n betekenis, standpunt of perspektief voor nie
- Beweer dat elke individuele kyker sy/haar eie unieke betekenis skep
- Weerspieël en vier die mal en chaotiese leefwyse in 'n Populêre kultuur.
- Geniet nonsens, -idees, -konstruksie/-konsepte en -teorieë
- Sien ironie en humor
- Beklemtoon HOE dinge gesien word, eerder as WAT gesien word
- Gebruik pastiche:
 - Tegniek in Visuele Kuns waar verskillende beelde, mediavorms ens. saamgeflans word om een stuk te vorm
 - Verwysings en lae verskillende tekste en beelde
- Metateater/-teks:
 - Herinner die kyker daaraan dat hulle in die teater is
 - Bevat karakters wat uit karakter kan tree en met die gehoor kommunikeer
 - Dit is die kunswerk wat oor homself besin
- Stories/Verhale is:
 - Nelineêr in hulle konstruksie
 - Refleksief
 - Op die periferie, selfs onbelangrik
 - Teorieë of idees

- Gebroke
- Oorvleuel met baie standpunte en kontrasterende stemme
- Opvoerings is:
 - Die hooffokus
 - Die hoofproses
 - Nie as 'n teks vasgelê nie, omdat dit uit beelde, klanke en multimedia bestaan
 - Het geen skuldige party nie – niemand is skuldig nie
- Repetisieprosesse is:
 - Geïmproviseer
 - Verander
 - Hersien
 - Op datum gebring
 - Verander deur herhaalde opvoering
- Die gehoor:
 - Is baie belangrik
 - Speel 'n rol
 - Word dikwels by die dialoog betrek
- Toneeltekste:
 - Het nie 'n duidelike begin, middel of einde nie
 - Maak die teks net die beginpunt
 - Het onbeantwoorde vrae
 - Tekste (visueel, gehoor, die menslike liggaam, ens.)
 - Kyk na temas of teatertegnieke/-middele
 - Laat die toneelstuk se einde oop
 - Verwelkom die idee dat die gehoor hul eie betekenis skep
 - Vra meer vrae as wat dit beantwoord
 - Bevat visuele beelde en nie-gesproke aksies
 - Dekonstrueer 'n waarheid en aanvaar nie net een realiteit nie
 - Gebruik tyd, ruimte en struktuur om die struktuur van die gedekonstrueerde of gefragmenteerde storie of intrige te eggo
 - Het nie noodwendig werklike mense nie
 - Karakters en mense is bloot 'n voorstelling van gefragmenteerde idees
 - Begin dikwels op 'n realistiese punt, maar ontrafel en die aksie word onwerklik soos wat die toneelstuk ontwikkel

Ken punte soos volg toe:

- 'n Totaal van 6 punte vir elk van die drie kolpunte in uitstekende detail bespreek
- 'n Totaal van 2 punte vir uitstekend+ e opstelstruktuur (inleiding, liggaam van inhoud en gevolgtrekking)
- 'n Totaal van 2 punte vir uitstekende beredeneringsdiepte, gemotiveerde stellings en praksering van die argument.
- 'n Totaal van 4 punte vir relevante voorbeelde uit die teks om antwoord te staaf.
- 'n Totaal van 4 punte vir die evaluering van hoe die tegnieke van die styl die hoofkarakter se toneelspel beïnvloed asook hoe leerders karakterskepping as die hoofgedagte van die opstel uiteensit

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: SUID-AFRIKAANSE TEATER [1960–1994]

Beantwoord SLEGS EEN vraag uit hierdie afdeling.

VRAAG 2: WOZA ALBERT! DEUR PERCY MTWA, MBONGENI NGEMA AND BARNEY SIMON

2.1 Die volgende is 'n paar van die historiese gebeure:

- Die opstanding van Morena na drie dae
- Morena wat op water loop.
- Morena het die mense van vis (gebraaide vis) voorsien.
- Bobbejaan vra vir Morena hoekom hy sewentig maal sewe keer moet vergewe.
- Verwysings na die woorde wat op die kruis gesprek is; vergewe hulle, hulle weet nie wat hulle doen nie.
- Zuluboy verwys na Bobbejaan as Judas.

(Enige TWEE bybelse verwysings kan aanvaar word) (2)

2.2 Die kandidaat demonstreer 'n begrip van die konsep *argetipes* soos wat dit in 'n drama gebruik word.

Byvoorbeeld: 'n argetipe is 'n karakter in baie geskrewe, literêre en dramatiese vorme wat 'n tipe in 'n konvensionele wyse verteenwoordig. Byvoorbeeld 'n skool kind, 'n slegte seun, 'n Tsotsi, 'n priester, ens.

Hierdie argetipes dien dus 'n bepaalde funksie in 'n toneelstuk soos bepaal deur die skrywer.

Hier is die agt argetipiese karakters, in terme van hul dramatiese funksies beskryf:

PROTAGONIS: Die tradisionele Protagonis is die drywer van die storie: die een wat die aksie dwing. Ons staan gewoonlik agter hom/haar en hoop hy/sy slaag.

ANTAGONIS: Die Antagonis is die karakter direk in teenstelling met die protagonis. Hy/sy verteenwoordig die probleem wat opgelos of oorwin moet word vir die protagonis om te.

REDE: Dit karakter maak sy besluite en neem aksie op grond van logika en laat nooit toe dat gevoelens in die pad van 'n rasonale besluit staan nie.

EMOSIE: Die Emosie karakter reageer met sy gevoelens sonder om te dink, of dit nou kwaad of vriendelik is, met minagting vir praktiese implikasies.

SKEPTIES: Die Skeptiese karakter betwyfel alles - gang van aksie, opregtheid en die waarheid - wat dit ook al mag wees.

MAKKER: Die Makker is onfeilbare in sy lojaliteit en ondersteuning. Die Makker is dikwels lojaal teenoor die protagonis, maar kan ook lojaal teenoor die Antagonis wees.

VOOG: Die Voog is 'n onderwyser of helper wat die protagonis in sy soektog help en 'n morele standaard bied.

KONTAGONIS: Die Kontagonis verhinder en mislei die hoofkarakter, en probeer om hom in die versoeking te lei om die verkeerde keuse of benadering te gebruik.

Kandidaat moet kan bewys dat hy/sy ten minste die konsep van argetipes en hul funksies in die toneelstuk verstaan. Ken punte toe vir die begrip van argetipes en die identifisering van hulle in die toneelstuk.

Byvoorbeeld, die sangers in die strate, die werksoekers aan die kant van die pad, 'n behoefte tante Dudu, die opelug haarkapper, ens., wat die element van stereotipe in die toneelstuk, *Woza Albert!* skep.

(6)

2.3 Oorweeg die volgende voorstel 0. 0:

Agitprop = *aanhitsing* en propaganda. Dit is gewoonlik 'n politieke boodskap wat oorgedra word deur middel van 'n kunsvorm, wat daarop gemik is om die publiek te agiteer en sy boodskap te propageer.

Kandidaat kan positief op hierdie vraag reageer waarvoor die volgende riglyne van toepassing kan wees:

In 1948 het die Nasionale Party aan bewind gekom, wat gevolg is deur die Groepsgebiedewet wat in 1950 oorgedra is (wat die swart mense van die blankes geskei het) In 1955 het die Sophiatown verskuiwings plaasgevind terwyl die Boycott Beweging in 1959 gestig is. Dit dui daarop dat die tyd/era waarin die toneelstuk afspeel, aan die era van protesteater behoort. Die onreg wat in die werkplek plaasvind, die gebrek aan gehalte-onderwys, werkloosheid en armoede, ens. Dit is die probleem in die samelewing van *Woza Albert!* en die toneelstuk propageer dat aksie geneem word om te verlig of selfs ontslae te raak van die kwessies.

Merkers moet die bogenoemde voorstel in ag neem, maar evalueer veral die begrip van teaterstyle en die vermoë om dit te kan identifiseer in 'n teaterstuk.

(5)

- 2.4 Kandidaat kan hul eie begrip gebruik en die merker moet diskresie gebruik met die nasien van hierdie reaksie. Kandidaat moet die begrip van die drama element, kostuums, en die funksies wat dit dien in die teater, demonstreer. Verder moet die kandidaat in staat wees om die gebruik van kostuums aan te dui soos die styl vereis.

Byvoorbeeld, in *Woza Albert!*, ondergaan die akteurs streng opleiding met die fokus op Arm/Gestroopte Teater van Jerzy Grotowski. As 'n stelsel of tegniek, impliseer Arm/Gestroopte Teater minimale toepassing van tegniese teater toestelle in toneelskepping. Volgens Arm/Gestroopte Teater, moet die gebruik van kostuums minimaal wees en as 'n voorstel dien sonder om die verbeelding van die akteur in 'n kreatiewe ruimte te beperk. 'n Hansworsneus, 'n minimale voorwerp wat dui op en onderskeid maak tussen verskillende rassegroepe wat in die toneelstuk verteenwoordig word. Die kostuums word gebruik as simbole of voorstelle en laat dus die akteurs toe om oor te skakel of te transformeer van een rol na die volgende sonder die gebruik van volle of verteenwoordigende kostuums.

Die merker moet diskresie gebruik met die nasien van hierdie reaksie.

(5)

- 2.5 Satire is 'n tradisionele vorm van komedie, maar kan soms in die hart van meer ernstige drama gevind word. Satire dikwels gebruik om 'n individu te bespot, maar die teken kan ook 'n groep mense of 'n instelling wees. Die doel van satire is om die tekortkominge of soortgelyke eienskappe van 'n ander te spot.

In die hartjie van effektiewe satire lê die vermoë om die swakhede van ander onder die gehoor se aandag te bring. Dit is gewoonlik fisiese eienskappe of kwaliteite. Hoe Mbongeni en Percy, byvoorbeeld, die fisiese eienskappe van Baas Kom uitbeeld, die wyse waarop hy praat en die hansworsneus. Ook hoe Morena uit die tronk vlieg, die gewag vir Morena op die lughawe, die eise wat deur Tannie Dudu gemaak is, haar wense, Baas Kom wat vir Bobbejaan omkoop, ens.

Kandidaat moet verstaan wat satire is. Ken ook punte toe vir voorbeelde uit die toneelstuk.

(4)

- 2.6 Die opvoering van *Woza Albert!* berus meestal op die stem gebruik en fisiese eienskappe van 'n akteur soos uiteengesit in die konvensies en tegnieke van Arm/Gestroopte Teater.

Toneelspel in die styl van Arm/Gestroopte Teater plaas klem op die fisiese vaardigheid van die kunstenaar en gebruik rekwisiete vir transformasies in ander voorwerpe, soms van groot belang. Die doel was vir die toneelspel om opreg te wees, wat verwant is aan Stanislavski se sisteem (maar meer fisies). Grotowski het 'n variasie van Stanislavski se emosie geheue tegniek met sy eie akteurs gebruik.

Dit is dus belangrik vir 'n akteur in *Woza Albert!* om in staat wees om sy stem te gebruik vir karakter transformasie deur die toepassing van die vaardighede geleer uit Arm/Gestroopte Teater. Die akteur moet ook in staat wees om fisies van karakter tot karakter te transformeer.

(8)

- 2.7 Oorweeg die volgende notas as riglyne wat kan voorstel watter reaksie van die kandidaat verwag word. Kandidaat mag dalk nie in staat wees om die antwoord woordeliks te skryf nie, en dit is in hierdie geval waar merker moet evalueer of kennis, begrip van teorie, die identifisering en toepassing van die inligting om die vrae te beantwoord, toegepas is.

Die eerste leidraad oor die aanbieding van die produksie word in die notas gevind in die vorm van 'n inleiding tot die toneelspel. Die aanbieding van die drama is grootliks deur Grotowski beïnvloed. Ons sien dit deur die akteurs wat net broeke dra sodat die res van die liggaam as 'n instrument gebruik kan word.

Die stel volgens die konvensies van Arm/Gestroopte Teater behels die volgende:

- Grotowski se speelarea was gewoonlik kaal, met 'n paar rekwisiete en geen stel nie.
- Voorwerp transformasie was 'n belangrike aspek van Arm/Gestroopte Teater.
- Na transformasie was voorwerpe dikwels simboliese en/of van groot belang.
- Beligting het gewoonlik die speelarea oorstroom met geen gebruik van kolligte of fokusareas.
- Kostuums is anoniem, nie vir die identifisering van karakter (soos met realisme).
- Die kandidaat moet in staat wees om voorbeelde uit die toneelstuk te gee, soos die wasgoedlyn waar kostuums vir transformasie doeleindes, ens. gehang is, ens.

Gebruik die volgende rubriek en voorgestelde notas om die kandidaat se antwoord te oordeel:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	• Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. • Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	• Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. • 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	• Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. • Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. • Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. • Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	• Struktuur nie altyd logies nie. • Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. • Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	• Nie altyd georganiseerd of logies nie. • Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. • Irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)
[40]

OF

VRAAG 3: SOPHIATOWN DEUR JUNCTION AVENUE THEATRE COMPANY

3.1 Gemeenskap teater word vir die volgende redes gedoen:

- Om die gemeenskap op te voed oor die kwessies wat die gemeenskap affekteer, bv. Vigs.
- Om 'n middel van gesamentlike probleemoplossing en konflikhantering te voorsien.
- Om inkomste te genereer, indiensneming en/of betekenisvolle ontspanningstyd-aktiwiteite te voorsien vir beide kunstenaars en die gehoor.
- Om die gemeenskap te bemagtig bewus te maak van kwessies.
- Om gemeenskapsgees en eenheid te skep.
- Om vir die gemeenskap met opleiding-vaardighede in teater en fasiliteringsvaardighede toe te rus.

Ken volpunte toe vir DRIE genoemde punte. (3)

3.2 Die kandidaat mag saamstem of nie saamstem met die voorgestelde verklaring van die vraag, maar hulle moet redes verskaf. Die volgende, byvoorbeeld, is moontlike redes waarop dit as gemeenskap teater geklassifiseer kan word.

- As gevolg van die feit dat die produksie self deur 'n wyse van samewerking gemaak is.
- Die toneelstuk skep 'n gevoel van eenheid onder die mense, veral deur historiese verwysings.

Of kandidaat mag verskil en dit as 'n Township-musiekblyspel klassifiseer en redes verskaf om dit te staaf.

Oorweeg kandidaat redes, aangesien *Sophiatown* meer as 'n Township-musiekblyspel as 'n Gemeenskap Teater-produksie gesien kan word. (4)

3.3 3.3.1 Daar is 'n hele paar politieke aktiwiteite wat tydens die tyd van Sophiatown plaasgevind het.

Die volgende is voorstelle gebaseer op die kontekstuele inligting in die toneelstuk:

- Fahfee se karakter hou ons op hoogte van die politieke situasie in die toneelstuk.
- Dr Xuma, wat eens was die president van die ANC was, het in Sophiatown gewoon en dit vorm bewyse van die politieke beweging van swart bewussyn, die kongres wat Fahfee voortdurend na verwys.

(5)

- 3.3.2 Die volgende is voorstelle van wat Sophiatown 'n multikulturele voorstad gemaak het:
- Daar was 'n aantal Indiese en Chinese inwoners, en Indiese, Chinese, sowel as Joodse winkeliers/handelaars.
 - Die voorstad het 'n invloed van buitelandse populêre kultuur gehad en die mode is geskets, die musiek en skryfkuns het geblom.
 - Sophiatown was een van die min plekke waar verskillende rasse hul erwe en huise kon besit.
 - Sophiatown se bevolking het in 1921 op net minder as drie duisend gestaan. Hiervan was net minder as die helfte Afrikaners, met Blankes net minder as 600 bereken en kleurlinge amper 'n duisend, die aantal Indiërs het skaars op 'n honderd gestaan.

Kandidaat mag dalk nie die bogenoemde kognitiewe toepassing van ontleding bereik nie, dus moet merkers die bogenoemde slegs as 'n riglyn gebruik. (6)

- 3.3.3 Neem die volgende riglyne in ag ten opsigte van die kandidaat se antwoord:
- Sophiatown verteenwoordig 'n tydperk wat gekenmerk word deur die militêre besetting van swart woonbuurte en duisende apartheid-verwante sterftes.
 - Die vernietiging van Sophiatown is wyd gedokumenteerd, beskou as die model van die Nasionale Party (NP) regering se stedelike apartheidswetgewing en beleide.
 - In 1950 het die NP-regering die Groepsgebiedewet in plek gestel, wat spesifieke gebiede vir bepaalde rassegroepe aangewys het. Alle nie-blankes wat in sogenaamde wit gebiede gewoon het, moes hervestig word in gebiede wat opsy gesit is vir swart/nie-blank bewoning.
 - Die Bantoe Hervestiging Raad, die *NRB (Native Relocation Board)*, was verantwoordelik vir die opstel en implementering van operasionele planne vir die verwydering en hervestiging van Sophiatown inwoners in verskillende dele van Soweto.
 - Ontugwet van 1957
 - lewers in 1954 het die eerste groep inwoners kennisgewings van die NRB ontvang om hulle in te lig van die datums wat geoormerk is vir hul verwydering na Meadowlands. Op hierdie stadium was 'n paar honderd van die klein huise in Meadowlands byna voltooi. Sommige inwoners het die geleentheid gehad om die huise in Meadowlands voor die noodlottige dag van verskuiwings te sien. Weereens blyk dit of daar teenstrydige terugvoering omtrent die inwoners se indruk van die standaard van huise was in vergelyking met wat hulle in Sophiatown gehad het.
 - Sommige opskrywings oor die vernietiging van Sophiatown het voorgestel dat hierdie ontwikkelings die hele gemeenskap gegalvaniseer (tot aksie aangehits) het, hulle voorberei het vir 'n konfrontasie met die owerhede wat na verwagting 'n vurige weerstand teen die hervestiging skema sou wees.

- Die ANC het teen die verskuiwings geprotesteer en 'n 18 maande-veldtog teen die voorgestelde verskuiwings geloods. "Ons sal nie beweeg nie/we won't move/Asihambi was die slagspreuke wat deur die Kongres gewild gemaak is. In die parlement het die Minister van Justisie beweer dat die ANC teen die verskuiwings sou verset met behulp van masjiengewere, motors gelaai met plofstof, en bande wat gevul sou word met plofstof en teen die polisie gerol sou word.

Die bogenoemde gebeure dui op die redes vir die skuif en die resultate, veral die impak wat hierdie wette op die lewens van die mense van Sophiatown gehad het.

Gebruik die bogenoemde voorgestelde antwoord as 'n riglyn om die kandidaat se antwoord na te sien. (5)

3.3.4 Bloke Modisane, Eskia Mphahlele, Nat Nakasa, Can Thema, ens.

Gee 'n punt per skrywer genoem. (2)

3.4 Mingus en Charlie is die stereotipe benedeelde in die drama Sophiatown.

- Hulle is geklee soos Amerikaanse benedeelde en daarom het hulle ook hulle eie soortige leefstyl aangeneem.
- Charlie en Mingus is werklose karakters wie se inkomste gebaseer is op "pulling the jobs." (hulle het geroof of geld onwettig bekom).
- Hulle beroof die treine en trams. Mingus beskik oor 'n "baby brown", die een waarvan hy vir Jakes vertel in ruil vir 'n liefdesbrief.
- Beide die karakters glo dat geweld enigiets kan oplos en Prinses is gedwing om in 'n verhouding met Mingus te wees, Mingus vertel vir Rut "Ek klap prinses totdat sy my liefhet".
- Die pêrels wat Mingus vir Rut gee en die wyse waarop hy hulle verkry; beroof die dames en here asof hy besig was met 'n kerkinsameling, ens.

Ken volpunte toe vir enige drie goed gemotiveerde redes wat die aanhaling staaf. Oorweeg kandidate se begrip van die aanhaling en die wyse waarop hulle daarna verwys in hulle antwoord. (6)

3.5 Gebruik die volgende notas en rubriek om kandidaat se antwoord te oordeel:

Suid-Afrika is in die gesig gestaar deur groot gruweldade in terme van rassese segregasie. Die geskiedenis van hierdie land is gevul met baie voorbeelde van vernietiging wat polities gebonde was en 'n duidelik skeiding in terme van grondverdeling. Dit was 'n verdeelde land en die gevolge daarvan word nogsteeds vandag beleef.

Selfs al het Sophiatown sy eie nadele ten opsigte van armoede, oorbevolking en geweld gehad, was daar tog ook iets goeds in. Mense kon grond besit, dit was vrypag. Daar was 'n verskeidenheid van mense wat in hierdie voorstad gewoon het. Daar was 'n verskeidenheid van kuns, gelowe, kulture en filosofie wat hierdie voorstad regeer het.

Daar was baie ander voordele: Die skrywers, kunswerke, modes, musiek, dans en die pret kon een van die sentrale aspekte wees wat die kalmerende faktor in die lewenstyl van Sophiatown se mense gevorm het. Suid-Afrika, nou, kan doen met sulke lewenskragtige kuns, kultuur en die ander aspekte wat die menslike harmonie sal regeer.

Gebruik die volgende rubriek en voorgestelde notas om die kandidaat se respons te assesser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienstelike prestasie	8	Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	Struktuur nie altyd logies nie. Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	Nie altyd georganiseerd of logies nie. Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. Irrelevant. Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

Die notas is slegs 'n riglyn, neem die kandidaat se begrip van die geskiedenis van Suid-Afrika in ag, die vermoë om relevansie te vind en om die sintetisering te demonstreer.

(10)
[40]

VRAAG 4: SIENER IN DIE SUBURBS DEUR P.G. DU PLESSIS

4.1 Die volgende is 'n paar kwessies wat in die drama *Siener in die Suburbs* aangeraak word en daar is voorbeelde van hierdie in die teks self:

- Dood: PA en die familie kompleksiteit wat voortspruit uit sy afwesigheid. Giel kan ook as 'n gevolg gesien word, die onbewuste chaos in terme van familie bestuur wat gesien kan word as 'n weerstand teen verandering. Ons sien hierdie weerstand op die manier waarop die kinders vir Giel behandel en hoe teleurgesteld hulle in MA is.
- Armoede: Giel doen sy rondtes en verkoop muurskilderye met godsdienstige boodskappe op om 'n bestaan te maak. Die woonbuurt en die dekorstel stel ook bepaalde ekonomiese omstandighede voor, naamlik armoede.
- Gebrek: Dit is baie debatteerbaar of Tjokkie se vermoëns as 'n gestremdheid van sy eie in hierdie drama gesien kan word. Die karakters blyk 'n sekere sin van wasigheid te hê wat 'n gevoel van sielkundige gestremdheid gee.
- Geweld: Die wyse waarop 'n paar karakters in die drama hul probleme hanteer toon meestal op die staatmaak van gewelddadige eienskappe. Jakes dreig om almal te slaan en kom oor die as die karakter wat oor die grootse mag beskik.
- Werkloosheid: Giel, Tjokkie en Ma verskaf nie enige aanduiding van enige indiensnemiming as beroep nie. Die onrus in die gesinsprobleme wat ontstaan is nou verwant aan die afwesigheid van ekonomiese lewensvatbaarheid in die drama.
- Swangerskap: Tiemie se swangerskap, miskien 'n aanduiding van nuwe lewe of die beëindiging van haar onskuld. Die alledaagse onsekerhede wat met swangerskap in baie samelewings kom. Wie is die pa? Wil sy saam met die pa wees?

Kandidaat kan enige TWEE kwessies noem en 'n kontekstuele voorbeeld vir elk voorsien.

(5)

- 4.2 'n Stokkarakter is 'n fiktiewe karakter wat baie staatmaak op kulturele tipes of stereotipes vir hulle persoonlikheid, spraakpatrone en ander eienskappe. 'n Stokkarakters is onmiddellik herkenbaar aan lede van 'n bepaalde kultuur. In hul mees algemene vorm, hou stokkarakters verband met literêre argetipes, maar hulle karakterisering is dikwels meer spesifiek. Stokkarakters is 'n belangrike komponent van genre; wat verhoudings en interaksie voorsien wat onmiddellik herken sal word. Stokkarakters dien as maklike teikens vir enige parodie van 'n gegewe genre en die parodie sal waarskynlik met enige stereotipes wat verband hou met hierdie karakters, oordryf.

Hier is 'n paar aspekte van stokkarakters:

- Nie ten volle gerond nie
- Illustreer spesifiek een bepaalde eienskap ten koste van ander eienskappe
- Word geken deur:: Stasie in die lewe, Seks, Beroep en persoonlikheid
- In moderne terme, kan stokkarakters 'n held, wees, 'n rampokker, heldin, ens.

Die motorfietsryer (biker): Die motorfietsryer, jakes en die karakter se verworwe prestasies waarvoor hy bekend is. Tiemie die mooi naïewe meisie! Ma, 'n eensame persoon vir wie die afwesigheid van 'n pa bydrae tot haar besluite, ens.

Die kandidaat moet hul begrip van stokkarakters demonstreer en hulle moet in staat wees om hierdie kennis toe te pas om te bepaal of die toneelstuk van die tegniek gebruik maak.

(5)

- 4.3 Gebruik die volgende rubriek en voorstelle om kandidaat te assesseer.

Die antagonis is die hoofkarakter se hoof teenstander. Dit is algemeen om te verwys na 'n antagonis as 'n skurk (die slegte ou) teen wie 'n held (die goeie ou) veg om homself of ander te verlig. In sommige gevalle kan 'n antagonis binne die hoofkarakter bestaan, wat 'n innerlike konflik of 'n morele konflik in sy gedagtes veroorsaak. Hierdie innerlike konflik is 'n belangrike tema van baie literêre werke.

As die toneelstuk vir Tiemie as die protagonis beskou, gebaseer op haar hoofdoelwitte en haar goeie bedoelings, dan is dit waar dat Jakes die antagonis is. Tiemie se wense vir 'n beter lewe, weg van die woonbuurt, is eerder somber gemaak deur die situasie van haar swangerskap. Sy wil die woonbuurt verlaat en geen assosiasie daarmee in die toekom hê nie, natuurlik met die uitsluiting van bloedverwantskappe, maar dit lyk of die baba haar selfs meer aan die einste woonbuurt bind.

Jakes is 'n op baie ander maniere 'n antagonis; die motorfiets beteken moeilikheid, die geluid daarvan word die oorsaak van paniek in die res van die karakters. Hy is die sin van harmoniese afwesigheid wat die grootste deel van die karakters wil bereik. Hy het nie die verwagte respek van 'n potensieële skoonseun nie. Hy praat egter nes hy wil en hy boelie vir Tjokkie, vir wie ons lief is, met elke geleentheid.

Jakes se karakter dui op die gebrek aan vrede en vriendskaplike maniere om probleme op te los. Sy opmerkings is altyd vol beledigings tot die nadeel van die ander karakters in die drama. Hy vorm die stereotipe of die mikrokosmiese verduideliking van wat die groter probleem in arm gemeenskappe kan wees.

Gebruik die volgende rubriek en voorgestelde notas om die kandidaat se respons te asseeser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	Struktuur nie altyd logies nie. Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	Nie altyd georganiseerd of logies nie. Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	Onsamenhangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. Irrelevant. Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)

- 4.4 Oorweeg die volgende voorstelle en hou in gedagte dat die kandidaat dalk nie heeltemal tot hierdie gevolgtrekking sal kom nie. Let op of die kandidaat die essensie van wat 'n toneelstuk en die karakters daarin is, verstaan. Dit word geassesseer deur die vermoë om die teks en (karakters) se posisie in die gemeenskap en die ekonomie van die teks self te analiseer.

Die toneelstuk speel af in 'n arm suidelike woonbuurt in Johannesburg. Tiemie word as 'n slim en aantreklike dogter in die toneelstuk uitgebeeld; Tiemie is in opstand teen haar sosiale beperkings. Sy is goed geklee, deftiger as die ander karakters. Haar kostuum dui op haar karakter se wense en weerspieël die soort lewe wat sy graag wil leef.

Kandidaat kan verwys na Tiemie se kostuum as 'n meer stedelike deftig, haakskoene en deftige rok of 'n broek met 'n netjiese haarstyl, en juwele.

Ken punte toe as die kandidaat die ware analise in terme van die interpretasie van kostuum en die karakter van Tiemie verduidelik.

(5)

4.5 Gebruik die aantekeninge en die rubriek om die kandidaat se antwoord te assesseer: LW: Kandidate sal die kondisie van hul huidige speelruimte gebruik wat moontlik nie eens 'n skoolsaal is nie. Maar in die geval waar daar wel 'n skoolsaal is, moet merkers die volgende verhoogkonvensies wat verband hou met die styl van die spel, versigtig oorweeg:

- Skoolsale is meestal gebou in die vorm van 'n prosceniumverhoog.
- *Siener in die Suburbs* volg die konvensies van realisme en dus moet die aanbieding daarvan ook daaraan voldoen.
- Die dekor sal na aan die werklike of bekende omgewing moet wees.
- By 'n skool mag daar dalk nie genoeg rekwisiete wees om die visuele effek/realiteit van die stel uit te beeld nie en in so geval moet die kandidaat se kreatiwiteit in verhouding met die skool se infrastruktuur in ag geneem word.
- Byvoorbeeld, daar kan dalk nie 'n motor vir Tjokkie op die stel wees nie, maar wat kan die kandidaat gebruik om 'n motor op die verhoog voor te stel.
- Kyk ook na die toneel wat die kandidaat kies om aan te bied en of die dekor geloofwaardig is en by die styl van die toneelstuk pas.

Nasieners moet hul diskresie gebruik, want antwoorde sal verskil, afhangende van die skool en soms die artistiese aard.

Gebruik die volgende rubriek en voorgestelde notas om die kandidaat se respons te assesseer:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	• Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. • Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	• Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. • 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	• Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. • Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. • Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. • Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	• Struktuur nie altyd logies nie. • Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. • Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	• Nie altyd georganiseerd of logies nie. • Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. • Irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)

- 4.6 Nasiener moet kandidaat op grond van hul totale begrip van die waarde van Dramatiese Kunste as 'n veld assessee. Die kandidaat moet 'n begrip van die produksie van toneelstukke en die rol wat hulle in die lewens van die gemeenskap/gehoor speel, demonstreer. Verder moet die kandidaat 'n indiepte teksontleiding van temas in die drama demonstreer, asook die vermoë om huidige kwessies wat in die tematiese situasie van die drama aangeraak word aan te dui, in verband te bring. Die Kandidaat moet sy antwoord kan staaf.

(5)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 40

AFDELING C: SUID-AFRIKAANSE TEATER [NÁ 1994]

Hierdie afdeling bestaan uit TWEE vrae. Kandidate moet slegs EEN vraag in hierdie afdeling beantwoord.

VRAAG 5: *NOTHING BUT THE TRUTH* DEUR JOHN KANI

- 5.1 'n "Motoriese moment" kan gesien word as daardie oomblik in die toneelstuk waar dramatiese handeling in werking gestel word. 'n Gebeurtenis vind plaas tydens 'n harmonieuse situasie in 'n toneelstuk. Gewoonlik is daar harmonie en vrede en almal kom goed oor die weg tot op hierdie oomblik en as 'n gevolg word die handeling in 'n ander rigting geloods.

- Themba se dood kan gesien word as die motoriese moment, want die hele toneelstuk is gesentreer rondom die reëlins vir die begrafnis
- Of die koms van Mandisa van Londen met die as in plaas van 'n lyk.

Dit is uit die bogenoemde gebeurtenisse wat die konflik in werking gestel word en die basiese vorm van die verhaal ontwikkel word. Dit is ook in die oplossing hiervan waardeur die verhaal weer harmonie vind en die karakters hul omstandighede aanvaar en vergewe.

Kandidaat moet punte kry vir die begryp van die konsep: van die toneelstuk en die toepassing daarvan in die ontleiding van die dramateks.

TWEE punte vir die begryp van 'motoriese moment' en TWEE punte vir die kontekstuele voorbeeld.

(4)

5.2 Gebruik die volgende as 'n riglyn:

- Mandisa is anders as Siphon en Thando in terme van waar hulle grootgeword het
- Mandisa is meer verwesters as die tradisioneel gegronde Siphon en Thando
- Siphon verkies en is besig om te reël vir 'n tradisionele begrafnis terwyl Mandisa 'n kruik met Themba se as saambring
- Siphon glo in sekere rituele wat uitgevoer moet word in die proses van die begrafnis; die rou tydperk en die nagwaak voor die begrafnis
- Die kulturele verskille word meestal gesien in die karakters se verskillende wêreldbeskouing en dit lei tot 'n reeks van argumente in die teks
- Mandisa kom voor asof sy nie respek vir Siphon het nie, maar haar siening is dat sy vryheid van spraak het

Kandidaat moet punte kry vir die identifisering van die verskille en die vermoë om dit met 'n toneel of 'n insident in die drama te assosieer.

(6)

5.3 Daar is verskeie redes wat *Nothing But the Truth* ongeskik maak vir 'n traverse verhoog:

- Die drama speel af in 'n boks-stel
- Die huis lyk soos 'n alledaagse moderne huis in 'n township
- Die teks maak voorsiening vir 'n realistiese omgewing wat net op 'n prosceniumverhoog kan inpas
- Die verhaal vind plaas in een huis en die stel verander nie en dit kan slegs effektief wees indien die illusie op 'n prosceniumverhoog gebou word.
- Die gehoor word in 'n huishouding geplaas asof hulle in die lewens van die karakter inloer
- Die meeste realistiese toneelstukke maak staat op die metode van aanbidding wat die idees van die well-made-play deur Eugene Scribe ondersteun
- Die karakters is regte mense en moet gesien word deur die onsigbare vierde muur

Ken punte toe vir kennis van verhoë in drama en die redes daarin voorsien.

(6)

5.4 Die fokus hier is op die **intrige**:

'n Verteltekst kan sinoniem geplaas word met storievertelling. *Nothing But The Truth* is geskik om 'n verhaal genoem te word in terme van sy intrige. Die volgende intrige struktuur beskryf die essensie van wat NBT verhalend maak.

Verhalende tekste volg meestal die volgende Eugene Scribe-formulering:

- Die intrige is gebaseer op 'n geheim wat weerhou word – net bekend aan 'n paar karakters – gewoonlik 'n geheim oor die toneelstuk se held, en die openbaring van hierdie geheim verskaf die draaipunt van die toneelstuk.
- 'n Deeglike uiteensetting vertel die gehoor wat die situasie is – gewoonlik insluitend een of meer geheime wat later bekend gemaak word.
- Verrassings – soos briewe wat op 'n kritieke oomblik oopgemaak word en/of identiteite wat later in die teks geopenbaar word.
- Spanning wat geleidelik regdeur die toneelstuk bou – gewoonlik deur krans-hang situasies bereik waar karakters mekaar mis deur goeie tydsberekening.
- 'n Klimaks laat in die toneelstuk wanneer die geheime geopenbaar word en die held (of heldin) sy opponente/antagonis konfronteer en slaag.

- 'n Ontknoping van die drama waar al die los punte bymekaar getrek word en verduidelikings verskaf word wat al die aksie baie geloofwaardig maak. Met die bogenoemde riglyne, moet die kandidaat volpunte kry as hulle gepaste voorbeelde uit die toneelstuk verskaf om te bevestig dat Nothing but the Truth onder die term verhalend pas.

(6)

- 5.5 Melodrama is 'n tipe verhaal waarin die oor-dramatiese intrige ontwerp is om te op mense se emosies te speel, soms ten koste van karakter ontwikkeling, sub-teks, en nuanse. Verder is melodramas geneig om reduktiewe intriges en karakters te bevat wat stereotipiese argetipes is. In literatuur en verhalende werk is 'n argetipe 'n karakter wat 'n tipiese voorbeeld van 'n tema is. Satan, byvoorbeeld, is 'n klassieke argetipe van absolute boosheid.

Die bogenoemde definisie pas nie in die geval van Nothing but the Truth nie. Dit is meer van 'n realistiese toneelstuk en die karakters hoef nie op te tree in 'n oordrewe wyse soos dié in 'n melodrama nie.

Dit is dus noodsaaklik vir akteurs om die realistiese styl van toneelspel te volg soos voorgeskryf deur die Stanislavski se sisteem.

(8)

- 5.6 Oorweeg die volgende notas:

Waarheid kan sentraal tot die idee van die Waarheids- en Versoeningskommissie (WVK) wees; Sommige akademici het aangevoer dat die WVK net 'n publisiteitsfoefie was en dat dit nie sy belangrikste voorneme van sy ontstaan bereik het nie. Dit word aangevoer dat die skuldiges en die slagoffers hulself in 'n versoening wyse gedra het ter wille van die publiek. Ja, die waarheid en die eerlikheid van hierdie verhoor was dalk 'n bietjie naby aan akkuraatheid of eerlikheid, maar niemand kan hulle regtig kwalifiseer as werklike "waarhede" nie en versoening kon 'n publisiteitsfoefie wees in plaas van die werklike eindpunt.

Daar is verskeie versteekte waarhede wat die harmonie tussen die karakters, dood en lewend, verhinder. Siphos het 'n baie wat hy innerlik hanteer en dit raak sy gedrag in die toneelstuk. (LW, gedrag = handeling en die maniere van 'n karakter) Die kandidaat kan tot hierdie gevolgtrekking kom en dit staaf met voorbeelde waar waarhede geopenbaar was en versoening die gevolgtrekking was.

Dit kan ook in ag geneem word dat Siphos eers met homself moes versoen en homself vergewe voor versoening in die toneelstuk bereik kon word. Nadat Siphos versoening met homself vind in die toneelstuk, kan die karakters met mekaar versoen en 'n vreedsame ontknoping bereik.

Gebruik die volgende rubriek en die bogenoemde aantekeninge om die kandidaat se antwoord te assesser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	• Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. • Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	• Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. • 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	• Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. • Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. • Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. • Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	• Struktuur nie altyd logies nie. • Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. • Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	• Nie altyd georganiseerd of logies nie. • Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. • Irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)
[40]**VRAAG 6: MISSING DEUR REZA DE WET**

- 6.1 'n Multi-dimensionele karakter kan verskillende goed beteken. Hierdie karakters is geneig om als wat goed, alles wat verkeerd is, alle goedhartigheid, alle vertroue, alle onaangenaamhede of alles wat positief is, uit te daag. Multi-dimensionele karakters toon meestal teenstrydige gedrag en die gehore kan hulle op baie maniere interpreteer; wat ook die ontwikkeling van die intrige verander.

Byvoorbeeld, die karakter van Konstabel; wanneer ons hom die eerste keer ontmoet, sien ons 'n blinde man wat homself in Miem se huishouding bevind. Hy vertoon as 'n "goeie ou" veral wanneer ons sien hoe die drie ander karakters reageer op sy teenwoordigheid in die huis, hulle voel veilig. Die gehoor word ook gemaak om die kwesbaarheid van die drie dames te voel en die Konstabel hits 'n valse gevoel van sekuriteit aan van beide die gehoor en die drie ander karakters. Daar is subtile veranderinge in die verloop van die intrige waarvan ons bewus word omtrent Konstabel, hy is nie wat ons gedink het hy was nie - en die idee van 'n multi-dimensionele karakters kan op hierdie wyse gesien word.

Kandidaat moet geassesseer word op die kennis, begrip en assosiasie van die konsep van die vraag en 'n karakter uit die toneelstuk.

(4)

6.2 Om te kyk en redes te vind hoekom Konstabel nie 'n naam soos die res van die karakters het nie. Die volgende is 'n paar van die redes ten opsigte van Konstabel:

- Hy is geheimsinnig
- Hy dra 'n polisie-uniform en is baie eienaardig vir 'n Konstabel, hy is blind. Dit maak nie sin nie. Reeds voel ons die teenwoordigheid van 'n vreemde, magiese element.
- Tydens sy metamorfose as 'n nar, dra hy nie 'n hemp nie, en die polisie-uniform se baadjie is onderstebo. Hy lyk nou soos 'n hof nar of Pierrot ('n Franse nar-figuur). Tesame met hierdie "nuwe" kostuum, kan hy skielik weer sien
- Deur dit te doen, word elke lid van die publiek eintlik deel van die "sameswering". As dit 'n heel ander baadjie was, sou dit nie dieselfde uitwerking gehad het nie, en dit sou beslis nadelig vir die toneelstuk wees as hy dit op 'n ander plek aangetrek het. Op hierdie manier is die gehoor betrokke by die dramatiese einde.
- Konstabel is nie net geheimsinnig nie; Hy is ook 'n manipulerende en magiese karakter. Hy openbaar net inligting oor homself as hy dit kan gebruik om ander te manipuleer. Vergelyk dit wat hy vir Gertie oor "Tant" Hannie vertel. Hy is bewus van haar seksuele frustrasie, en tot 'n mate bevry hy haar uit daardie frustrasie. Hy sê hy word net in spesiale gevalle gebruik. Dit gee Miem 'n gevoel van belangrikheid - om te dink dat ten spyte van hul armoede hulle " 'n spesiale geval" is! Om te vergoed vir sy blindheid, is hy geseënd met buitengewone goed-ontwikkelde organe vir reuk en gehoor. Oor sy oorsprong sê hy niks nie. Hulle noem hom "snuf in Die neus". Vreemd inderdaad, is die feit dat Miem, wat altyd op soek is na 'n skurk agter elke heuwel, nie "snuf in Die neus" kry nie. (Let op die woordspeling!)
- Hy vertel vir Gertie van sy ervaring met "Tant" Hannie, en vergesel haar mondelings (deur middel van woorde/vertelling) in haar fantasiespel as Hannie. Op 'n latere stadium, as die nar teenoor Meisie, speel hy sy rol heeltemal en manipuleer haar in die situasie sonder om veel inligting oor homself te gee.
- Hy is merkwaardiglik sensitief vir menslike swakhede en innerlike konflikte binne mense, en hy buit dit uit. Hy manipuleer die drie met sy demonstrasie van 'n verskerpte reuksintuig deur elkeen se ouderdom en seksuele status korrek te raai. Meisie sien hom as 'n sensitiewe biegvader teenoor wie sy kan bely omtrent haar gedwonge bestaan en haar behoefte aan vryheid. Vir hom kom hierdie inligting handig te pas op 'n latere stadium.

Die bogenoemde is 'n paar van die redes waarom die dramaturg gekies het om die Konstabel 'n naamlose karakter te hou. Neem die kandidaat se standpunte in ag selfs al is dit die woordeliks dieselfde nie. Ken volpunte toe indien kandidaat drie redes aanbied wat goed bespreek word.

(6)

- 6.3 Die volgende is die byklanke wat in die toneelstuk gebruik word en 'n verduideliking van die gebruik daarvan:

Die gebruik van wind en musiek:

Wind dra by tot die effek/ambiance. Kom ons kyk na die drie verskillende tipes wind wat in hierdie toneelstuk gebruik word:

- 'n Huilwind wat Meisie se melankoliese/hartseer gemoedstoestand uitbeeld en 'n spookagtigheid aan die toneelstuk verleen. Dit wind klink soos fluisterstemme of soos lokkende roepstemme van buite af.
- Sagte vlae wind wat saamval met die vertelling van Meisie se geheime besoek aan die sirkus. Hierdie vlae wind klink soos sagte, lokkende roepstemme van buite. Dit simboliseer Meisie se behoefte om vry te wees, om buitentoe te gaan. Die wind wat in die vlae waai dui daarop dat haar behoefte net soms na vore kom.
- Hard vlae wind tydens Konstabel se vertelling van die sonsverduistering. Dit wind gee 'n bisarre emosionele waarde aan die vertelling. Die vallende kwepers en blomme wat wegvlieg in die tuin gee die vertelling 'n droomagtige gevoel.

Sirkusmusiek:

Volgens die teks aanduidings moet die sirkusmusiek ongewoon en onheilspellend klink. Die musiek is dus die lokstem van die irrasionele wat haar na buite roep. Meisie weet haar ma verbied haar om daarna te luister. Dit is iets wat sy saam te haar ma moet aanpak. In die laaste toneel druk sy nog steeds haar ore toe om nie die musiek te hoor nie, maar dan gee sy op verlaat die huis dansend – oppad na vryheid. Wanneer sy die deur oopmaak, kom die musiek ongehinderd na binne. Hou in gedagte dat die kombuisdeur oop bly. Dit blyk dat, in die laaste toneel, die musiek bedoel is om die emosies van die gehoor ook vas te vang.

Kandidaat moet TWEE klankeffekte noem en die betekenis daarvan in die toneelstuk verduidelik.

(5)

- 6.4 Hierdie vraag is om kandidate se vermoë om 'n karakter vir 'n toneelstuk te skep, te toets.

- Dit begin met die begrip van die karakter deur 'n kort ontleding.
- Die begrip van die karakter se verhoudingsdinamika in die toneelstuk en die vaardigheid om die karakter se gedrag te bepaal – 'n leidraad tot die sielkundige wese daarvan.
- Metodes van karakterisering wat gebruik kan word om die psigo-patologiese gedrag van karakters in aksie, ens. te bereik.

Kandidaat kan 'n paar van Stanislavski se metodes noem en dus moet die toepassing daarvan in verhouding met die verwagtinge van die vraag in ag geneem word.

(5)

6.5 Oorweeg die volgende aantekeninge oor die karakter van Meisie:

Sy is 'n pragtige jong meisie met lang hare, en sy dra 'n ou rok. Sy lyk bleek. Die bleekheid kan verband hou met haar beperkende binnenshuise bestaan. Haar vereelte hande (vir 'n jong meisie) en geboë skouers voltooi die prentjie. Sy is onderdanig, onderdruk en gemanipuleer deur haar ma. Verder is sy ook stil, insiklik (stem in vir alles) en semi hartseer/melankolies. (Let op hoe dikwels die Huilwind geassosieer word met Meisie. Die wind word 'n verpersoonliking van haar gevoelens.) Alhoewel sy baie onderdruk word, bly sy in 'n innerlike konflik met haar algemene omstandighede. Sy is ook 'n dromer wat nie net die sirkus, die sirkusmusiek en die sirkusliggies bewonder, maar ook verlang ook daarna, naamlik sy verlang na vryheid en geluk. Ons voel aan wanneer ons sien hoe sy na die venster staar. Haar ma streng verbied haar om dit te doen.

Hierdie innerlike begeertes het duidelik 'n invloed op haar gedrag regdeur die toneelstuk, sowel as die uiteindelijke oomblik wanneer sy werklik die huis verlaat. Dit was haar begeerte.

Gebruik die volgende rubriek en die bogenoemde aantekeninge om die kandidaat se antwoord te assesser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	Struktuur nie altyd logies nie. Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	Nie altyd georganiseerd of logies nie. Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. Irrelevant. Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)

6.6 Daar is verskeie verwysings na blindheid in die toneelstuk. Die volgende is die mees waarneembare:

- Aanvanklik kla Miem oor die feit dat sy nie meer goed kan sien nie. Meisie moet die garing deur die naald sit. Hierdie verwysing behels meer as bloot net die verlies van sig weens ouderdom. Dit verwys ook na haar onvermoë om die waarheid te sien, om te sien wat rondom haar gebeur – hoe sy besig is om vir Meisie te versmoor. Sy verwys na die ander dogters wat verdwyn het en die foute van hul ouers, maar sy is te "blind" om te sien dat sy dieselfde foute maak. Sy vertrou ook blindelings vir Konstabel.
 - Die Konstabel is blind – baie vreemd vir iemand in sy beroep. Hy vertel hoe hy blind geword het, maar teen middernag kan hy weer sien!
 - Miem sê almal het voorgegee om blind te wees, dit wil sê niemand wou verstaan wat wat gebeur het nie.
 - Konstabel sê hulle is obsessief oor feite ("Staar hulle blind teen die feite"). Dit kan ook verwys na die titel, Mis. Almal van hulle mis die punt. ("het dit gemis.") Konstabel verwys ook na goed wat misgekyk is. Konstabel also refers to things
 - Meisie vra vir die Konstabel of hy al die sirkus gesien het, en dan beseft sy haar fout. Min weet sy dat hy wel kan sien.
 - "Tant" Salie se katarakte is ook 'n aanduiding van blindheid. Neem kennis van die feit dat sy sien deur middel van drome.
 - Op bladsy 52 vind ons die uitdrukking "om iemand uit die oog te verloor". Alles dui op sig, want al hierdie mense kan sien maar nie begryp nie.
 - Wanneer Konstabel van die sonsverduistering vertel, is dit asof hy dit weer "sien".
 - Konstabel kan ná middernag sien.
- Oorweeg die bogenoemde in kandidaat se antwoord.

Gebruik die volgende rubriek en die notas hierbo om die kandidaat se respons te assesser:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	9–10	Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk
Verdienselike prestasie	8	Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6–7	Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	Struktuur nie altyd logies nie. Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	Nie altyd georganiseerd of logies nie. Bepaalde versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. Irrelevant. Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(10)

[40]

40

TOTAAL AFDELING C:

AFDELING D: GESKIEDENIS VAN DIE TEATER, PRAKTIESE KONSEPTE, INHOUD EN VAARDIGHEDE

Hierdie afdeling bestaan uit VIER vrae.
VRAAG 7 is VERPLIGTEND.

VRAAG 7: GESKIEDENIS VAN DIE TEATER (VERPLIGTEND)

- 7.1 7.1.1 Tongverhoog. (2)
- 7.1.2 Die akteur moet in staat wees om hul stem effektief te projekteer omdat die gehoor aan drie kante van die verhoog sit.
- Die akteur moet in staat wees om hul lyftaal effektief aan die gehoor oor te dra.
- AANVAAR REDELIKE, GELDIGE ANTWOORDE. (2)
- 7.1.3 Die akteur wat upstage, op die hoogste vlak staan.
- Hy/sy is moontlik die dominante karakter omdat hy/sy die hoogste is, asook die feit dat hy/sy in die middel van die verhoog (centrestage) is. (2)
- 7.2 Eksistensialisme het te make met die probleme van menslike bestaan. Dit bevraagteken menslike bestaan. (2)
- 7.3 Antonin Artuad (SLEGS vanne aanvaarbaar) (2)
- 7.4 Om die gehoor se sintuie te skok deur dissonansie en harmonie en vir die gehoorstuk om 'n seremoniese kwaliteit van 'n godsdienstige ritueel te hê. (2)
- 7.5 Dit is letterlik die periode na modernisme wat in die middel van die 1980's begin het. (2)
- 7.6 Kandidate moet verseker dat hul reaksie 'n rede sowel as 'n voorbeeld van teorieë, geleenthede of praktisyne bevat.

Verwys na die onderstaande rubriek:

DESCRIPTOR	PUNTE	THE CANDIDATE
Uitstekende prestasie	5–6	Bron-, vraag-, inhoud toepassing en denkprosesse is uitstekend en vol insig.
Voldoende	3–4	Bron en gememoriseerde inhoud - onvoldoende motivering.
Nie voldoende	0–2	Gememoriseerde inhoud- antwoord is swak.

(6)
[20]

Antwoord SLEGS EEN van die volgende vrae.

VRAAG 8: STEM EN FISIESE WERK

- 8.1 Kandidate moet sorg dat al hulle al drie aspekte aanspreek: 'n stem opwarming wat KONSONANTE, INTONASIE en ARTIKULASIE insluit.

Hier is 'n paar voorgestelde antwoorde:

"RRR-RRR-RRR"

Haal diep asem en rol die tong deur die klank, "RRR-RRR-RRR" te herhaal. (in een asem)

Haal weer diep asem en rol die tong deur "RRR-RRR-RRR-RRR-RRR-RRR" te herhaal, wat nou twee keer so lank is (in een asem)

Kyk hoe lank die studente met hierdie patroon kan volhou sonder om weer asem te haal.

Hou aan met die beweging van die tong, maar begin die eerste "RRR" so laag as moontlik en verhoog jou toonhoogte elke keer en laat val dit dan weer na 'n lae noot. Dit sal die hoogste en laagste toonhoogtes van die studente se stemme opwarm.

Om artikulasie ook in te sluit, kan jy die artikulasie van die "r-klank" oefen wat die opwarming van artikulasie organe (bv. Lippe, tong, tande, wange, ens.) sal verseker.

Bv. Rooi Ribbok Ram.

Oorrol die "r-klank" om die maksimum effek te kry..

* DIT KAN MET ENIGE ANDER KONSONANT VERVANG WORD.

Reaksies moet akkuraat wees en punte moet toegeken word indien kandidate 'n gepaste opwarmings-voorbeeld gegee het wat aan al die vereistes voldoen.

DRIE punte moet toegeken word vir elk van die vereistes (3 x 3) (9)

- 8.2 Kandidate mag dalk van karakteriseringstegnieke vanuit Graad 11 Realisme gebruik maak ((Stanislavski se “Sisteem”).

Kandidate mag ook die volgende reaksies toon:

INTERNE ONTDEKKING EN KARAKTER BEGRIP.

Benader deur 'n organiese metode

Benader dit en bring dit in verband met hul eie persoonlike proses

Wees oop vir ontdekkings

Gebruik intuïsie

EKSTERNE ONTDEKKING EN BEGRIP VAN KARAKTER

Fokus op kostuums/grimering

Leer woorde en gaan deur die woorde

Fokus op die karakter se geskiedenis

Laat die teks toe om oor die karakter in te lig

MAAK GEREED VIR OPTREDE

Doen fisiese opwarmings-oefeninge

Ontspan en fokus op jouself

Fokus op jou optrede

EVALUERING VAN OPTREDE

Met betrekking tot die proses:

Konstante assesseringsproses

Bevraagteken die optrede

(8)

- 8.3 Om die karakter te internaliseer is om die houdings of gedrag van die karakter aan te neem en vir die karakter om 'n bewustelose assimilasië te word, die fisiese handeling en denkprosesse van die akteur.

(3)

[20]

VRAAG 9: LEWENDIGE OPVOERING

- 9.1 Die kandidaat in staat is om volledige aantekeninge te skryf oor wat hul tema behels, 'n duidelike boodskap wat hulle aan die publiek wil oordra en aantekeninge oor die toepaslikheid van hul tema in die samelewing vandag. Die kandidaat moet in staat wees om hul tema in terme van al drie aspekte te evalueer.

Ken TWEE punte toe vir elke aspek goed verduidelik. Die nasiener moet hul diskresie gebruik met die nasien van hierdie vraag.

(6)

- 9.2 Die kandidaat demonstreer 'n begrip van die element en hoe dit belangrik is in die voorbereiding van die program as 'n geheel. Die kandidaat verskaf ook inligting oor hoe hulle hierdie element in hul voorbereiding toegepas het.

Gebruik die volgende notas en rubriek as 'n riglyn om jou te help:

Die keuse van jou tema

Dit maak nie saak hoe jy te werke gaan om 'n tema te kies nie, maar watter metode jy ook al gebruik, dit moet deur almal ooreengekom word. 'n Tema moet dieper betekenis en relevansie vir die publiek of gehoor hê.

Kyk TV-programme, lees toneelstukke, lees gedigte, selfs aanhalings vir inspirasie. Wees spesifiek.

Wanneer jy 'n tema kies, fokus op 'n spesifieke aspek van 'n breër tema.

Byvoorbeeld as jy wil om te fokus op die lewe, watter aspek van die lewe? Die tema is te breed en kan eintlik enigiets beteken.

Maak seker van presies waarop jy wil hê die moderators op moet fokus.

'n Titel wat die oog vang

Wanneer jy 'n boek van 'n rak afhaal, gaan jy gewoonlik vir die een met die mooi prentjie of interessante titel. Iets wat jou oog vang en jou nuuskierigheid prikkel. Dit is dieselfde met die titel van jou program. Kies 'n titel wat dissekering benodig.

Konstruksie van 'n tema-program

Sodra jy jou tema en jou materiaal het, moet jy besluit oor die volgorde waarin jy dit gaan opvoer. Jy moet 'n verskeidenheid van gedigte, monoloë, tonele, bewegings, liedjies, ens. gebruik om 'n samehangende teaterstuk te vorm. Wanneer dit by die keuse van jou stukke kom, moet jy probeer om stukke van verskillende genres, verskillende historiese periodes, ens. te vind.

Jou program moet 'n struktuur hê met 'n duidelike beginpunt, 'n middel waar jy dalk verskillende scenario's van die onderwerp ondersoek en dan 'n einde om jou idees op te som, of die gehoor laat dink.

Die skep van skakels

Skakels is belangrik in 'n tema-program. Dit kan in die vorm van kort beweging-stukke, kreatiewe stel-veranderinge, 'n aanhaling of kort stelling, 'n baie kort uittreksel wat 'n relevante punt maak, poësie, 'n lied of fisiese bewegings wees. Dit kan enige aantal vorms aanneem. Hierdie skakelstukke is daar by die program bymekaar te hou.

Blok die program

Terwyl elke stuk sy eie blokuitleg sal hê gebaseer op die karakter-keuses wat jy gemaak het en die verhoudings wat ondersoek word, sal die program as 'n geheel ook geblok moet word. Oorweeg die gebruik van ruimte noukeurig; Onthou dat daar geen grense is nie!

Wees innoverend. Kyk of jy jou tema in jou blok kan inkorporeer.

Verken jou ruimte

Elke ruimte het sy eie unieke energie. Jy moet vertrou raak met die grootte van die ruimte, die verskillende aanbieding moontlikhede, die akoestiek, ens. Hoe groter en leër die ruimte, hoe moeiliker raak dit om die ruimte met jou energie en stem vul. Dit sal dus ekstra aandag aan artikulasie, resonansie en asemhaling verg.

Voordat jy jou finale praktiese assessering doen, moet jy in die opvoerruimte oefen sodat jy en jou groeplede die volume en eggo's van jou stem kan toets om te verseker dat jy die beste klank kwaliteit moontlik kry. Wanneer julle, repeteer, kan een persoon agter in die "teater" staan en seker maak dat almal hoorbaar en duidelik praat.

Wanneer dit kom by verhoogplasing (staging) moet jy uit die boks uit dink. Jy moet al die beskikbare ruimte gebruik. Dink aan hoe jy verskillende vlakke en verskillende speelareas kan skep, asook hoe jy almal op die verhoog gaan plaas om 'n samehangende stuk te skep terwyl individue optree om die algehele "prentjie" (beeld – image) te verbeter.

Gebruik die onderstaande rubriek om die kandidaat se antwoord te assesseer:

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	8	• Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. • Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk.
Verdienselike prestasie	7	• Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. • 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	6	• Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. • Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. • Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. • Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	5	• Struktuur nie altyd logies nie. • Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. • Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	4	• Nie altyd georganiseerd of logies nie. • Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	3	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–2	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. • Irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

(8)

- 9.3 Die kandidaat is in staat om TWEE elemente te verduidelik en hulle begrip van elke element te demonstreer. Hulle is ook in staat om hierdie elemente op 'n monoloog wat hulle voorberei het, toe te pas.

Die kandidaat word toegeken met DRIE punte per element wat verduidelik word.

Gebruik die volgende notas tot jou te help:

Verhoudings

Die skep van verhoudings is geweldig belangrik, selfs in monoloë of gedigte. Maak seker dat jy verstaan wie of wat jou karakter mee verband hou en hoe hulle voel oor die persoon of ding in die oomblik van die optrede. As dit nodig is, dink aan die persoon met wie jy praat en laat jouself toe om deur hom of haar beïnvloed te word. Wees spesifiek, wees spontaan en reageer.

Konflik

Waarvoor veg jou karakter? Hoekom hou hulle aan praat?
Hoekom bly hulle in 'n toneel? Hoekom vertel hulle hierdie storie?
Wie meng in met wat dit ook al is waarvoor hulle veg?

Die oomblik net voor

Wat gebeur voor jou stuk begin? Waar kom jou karakter vandaan? Waarmee kom hulle in die stuk in? Wees spesifiek, fokus en visualiseer sodat jy elke stuk/toneel met energie begin.

Humor

Vind die humor in wat jy doen. Dit beteken nie net die snaakse nie, dit beteken om 'n vonk in selfs in die mees tragiese oomblikke te vind. Selfs die donkerste stuk moet 'n flikkering van humor iewers hê.

Ontdekkings

Wat leer jou karakter vir die eerste keer in die monoloog? Watter ontdekkings maak hulle?

Kommunikasie

Kommunikasie is noodsaaklik in elke stuk waarin jy optree.
Maak seker dat jou kommunikasie voltooid is - jou boodskap moet duidelik wees, die ontvanger moet dit ontvang het, die ontvanger moet reageer op die kommunikasie en die kommunikeerder moet registreer dat die ontvanger gereageer het.

(6)
[20]

OF

VRAAG 10: KULTURELE OPTREDES EN RITUEEL

Kandidaat kan kies uit 'n verskeidenheid van tradisionele beoefende rituele en seremonies binne hul onmiddellike gemeenskap. Hierdie praktyke kan wissel van die normale praktyke soos die huwelik/troue, begrafnis, oestye en inisiasie.

LW: Om die diversiteit van kandidate wat ons in ons provinsie het te akkommodeer, is die voorstelle nie kultuurgroep spesifiek nie.

Kandidate kies 'n ritueel en enige vier elemente van drama soos die opsies in die instruksies gegee is. Die volgende notas bevat 'n lys van al die elemente wat in die instruksies gegee is met 'n verduideliking van elk.

Nasieners moet hierdie riglyne gebruik om kandidaat se begrip van die konsepte per element te assesser en evalueer of hulle in staat is om dit toe te pas in hul daaglikse lewe. Kandidate behoort die drama elemente te kan toepas en hul tradisionele seremonies of rituele as 'n voorbeeld te kan gebruik.

Die volgende is drama elemente en die algemene definisies daarvan:

- **Fokus**
Fokus word dikwels uitruilbaar gebruik met die term konsentrasie en betrokkenheid. Dit dien as ondersteuning in die uitbeelding in die uitbeelding van geloofwaardige karakters. Dit impliseer ook memorisering van die teks (insluitend woorde, bewegings en gebare). Verder vereis fokus die kanalisering (fokus) van al die karakter se energie tot die bereiking van die gegewe doelwitte in 'n toneel.
- **Ritme**
Ritme verwys na die maat en tempo van die toneelstuk. Dit beteken ook die maat of tempo van die opvoering. As 'n reël moet die ritme nooit dieselfde regdeur die drama wees nie, ongeag van die lengte van die toneelstuk. Ritme kan die emosionele toestand van een of meer karakters of die atmosfeer van die opvoering op bepaalde oomblikke volg.
- **Kontras**
Sonder die versigtige gebruik van kontras is 'n opvoering vervelig en sonder spanning. 'n Duidelike voorbeeld van kontras is 'n hartseer toneel gevolg deur 'n gelukkige een. Maar kontras kan ook op 'n subtieler en gesofistikeerde manier geskep word, soos die manipulering van die toneelstuk om 'n verandering in die dekor, die gebruik van ruimte of ritme te skep. Die tempo van tonele kan ook verander word, so ook verskeie dramatiese elemente binne 'n klein gedeelte van 'n toneel.
- **Atmosfeer**
Atmosfeer is die gevoel van 'n opvoering. Dit verwys na die ambience of aura en word dikwels geskep deur 'n kombinasie van 'n paar dramatiese en toneelkuns elemente wat in harmonie met mekaar werk. Die atmosfeer van 'n opvoering is nou verbind met die alledaagse gevoelens soos jammer, woede, begeerte of frustrasie. Atmosfeer in drama kan geskep word deur middel van klank, beligting, beweging, dekor, ritme, kontras, konflik en nog baie meer.

- **Ruimte**
Hierdie dramatiese element verwys na die effektiewe gebruik van beskikbare ruimte in 'n optrede. Verskillende vlakke van ruimte word deur die kunstenaar gebruik, soos sit, vooroor buig, lê of kruip. Natuurlik kan dit ook verwys na die beweging boverhoog en onderverhoog (upstage en downstage) of om op die verhoog rond te loop. Om die ruimte doeltreffend te gebruik, is beweging 'n belangrike faktor. Gebruik van ruimte impliseer ook die duidelike kommunikasie met die gehoor oor waar die aksie plaasvind. Dit kan enige veranderinge in die dekor wat in die optrede mag voorkom, insluit..
- **Klank**
Die gebruik van simbole in dramatiese vertonings kan een van die eenvoudigste en ook een van die mees ingewikkelde van alle tegnieke wees. In kort impliseer simboliek 'n groter/dieper betekenis as die letterlike voorstelling. Rekwisiete is die maklikste om mee te werk omdat voorwerpe in die alledaagse lewe simbole in die samelewing is (byvoorbeeld 'n roos simboliseer liefde, 'n kruis simboliseer Christendom).
- **Simbole**
Simbole kan ook gevind word in die gebruik van kleur. Ons assosieer dikwels pers met koninklikes, rooi met woede of begeerte, swart met die bose en duisternis of wit met suiwerheid en onskuld. Kleur assosiasies kan effektief wees met simbole in kostuums, dekor en rekwisiete. Maar die mees gevorderde gebruik van simbole kom voor met die toepassing van gebare en bewegings. 'n Spesifieke gebaar kan vroeg in 'n optrede deur 'n karakter gebruik word en later onder verskillende omstandighede (konteks) herhaal word en het 'n heel ander betekenis. Wanneer dit slegs een keer gebruik word, kan 'n gebaar ook 'n kragtige simbool wees. Natuurlik kan al die bogenoemde voorbeelde gekombineer word vir 'n beter effek.
- **Konflik**
Die dramaturg, George Bernard Shaw (wat Pygmalion, wat later aangepas is om die film, My Fair Lady te maak, geskryf het) het eenkeer gesê: "Geen konflik, geen drama." Hoe reg was hy! Drama sonder konflik is gewoonlik eentonig en ongeïnspireerd. As 'n reël, moet konflik altyd beskou word as 'n noodsaaklike bestanddeel vir alle dramatiese vertonings. Konflik kan tussen twee of meer karakters, of net een (innerlike konflik) wees. Baie Elizabethaanse alleensprake bevat innerlike konflik ("Om te wees of nie te wees ..." is 'n uitstekende voorbeeld). Konflik op die verhoog kan verbaal, fisies of nie-verbaal (sielkundig) wees. Konflik verskil van spanning in dat dit dikwels 'n vaste deel van die struktuur van 'n toneelstuk is, met karakters wat bestem is om uit die staanspoor met mekaar te bots.
- **Klimaks**
Die meeste toneelstukke sal een of meer krisisse in die ontwikkeling van die intrige hê. 'n Krisis is 'n belangrike oomblik van dramatiese spanning en konflik in die toneelstuk, wat gewoonlik tussen twee of meer karakters voorkom en ernstige implikasies vir die uitslag van die intrige inhou. Die uiteindelijke krisis, of hoogste piek, is gewoonlik bekend as die klimaks en dikwels (maar nie altyd nie) kom aan die einde van 'n toneelstuk voor. Daar kan ook meer as een klimaks wees, maar dit is ongewoon.

Die kandidaat moet hul begrip van die drama element verduidelik en die seremonie gebruik om voorbeelde met betrekking tot die ooreenkoms te staaf of om die geldigheid van 'n ritueel as teater of dramatiese optrede te staaf.

Ken VYF punte toe per punt wat van die lys af bespreek word.

KATEGORIE	PUNTE	BESKRYWING
Uitstekende prestasie	16–20	• Goed georganiseerd, volledig en logies, uitstaande struktuur. • Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Insiggewend, vloeiend, observasie en kennis word goed uitgedruk.
Verdienselike prestasie	14–15	• Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. • 'n Hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite. • Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. • Toon insig, waarneming en kennis word goed verwoord.
Beduidende prestasie	12–13	• Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. • Interessante lees, duidelike stellings, oortuigend, en eenvoudige taalgebruik. • Gebruik 'n uitgesoekte relevante dramatiese verwysings. • Toon 'n mate van insig, maar nie genoeg nie. Sommige logiese stelling.
Voldoende prestasie	10–11	• Struktuur nie altyd logies nie. • Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame versameling van dramatiese verwysings. • Voldoende leesstof, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie en 'n gebrek aan verbeelding.
Gemiddelde prestasie	8–9	• Nie altyd georganiseerd of logies nie. • Beperkte versameling van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met gepaste voorbeelde te ondersteun nie.
Basiese prestasie	6–7	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat en min poging aangewend om die werk op 'n aanvaarbare wyse aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Nie bereik	0–5	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning. • Irrelevant • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan nie.

TOTAAL AFDELING D:

**[20]
40**

GROOTTOTAAL: 150